

Finansdepartementet
fi.remissvar@regeringskansliet.se

kopia till fi.ba.eu.remissvar@regeringskansliet.se

Europeiska kommissionens förslag till en ny förordning om inrättande av ett nytt ramverk för uppföljning av budgetutgifter och genomförande ert diarienummer Fi2025

Sammanfattning

Regionen välkomnar förslaget till en ny förordning som inför ett enhetligt ramverk för uppföljning av EU:s budgetutgifter. Ett sammanhållet system är avgörande för att stärka transparensen, förbättra ansvarsutkrävandet och säkerställa att medlen används effektivt. För detta krävs tillgång till tydlig, jämförbar och tillförlitlig information om hur budgeten fördelas och vilka resultat som uppnås.

Genom att samla flera program i ett gemensamt ramverk skapas en mer strukturerad och konsekvent modell för uppföljning, vilket stärker kopplingen mellan budget, resultat och politiska prioriteringar. Region Norrbotten ser positivt på åtgärder som förbättrar samordningen mellan olika fonder samt på förslaget om ett gemensamt regelverk. Samtidigt är vi djupt oroade över förslaget om att införa en plan per land. Region Norrbotten bedömer att detta riskerar att minska det lokala och regionala inflytandet och att tränga undan nödvändig finansiering för regional utveckling, till förmån för kortsiktiga nationella politiska mål som inte tar tillräcklig hänsyn till regionala och inomregionala skillnader.

Region Norrbottens helhetssyn på det nya ramverket för uppföljning av budgetutgifter och genomförande redovisas i bilaga 1: Region Norrbottens syn på *EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028–2034*.

Generella synpunkter

- Det är positivt att rapporteringen harmoniseras och rationaliseras, förutsatt att det leder till konkreta förenklingar för aktörer på lokal och regional nivå.
- Det är viktigt att det prestationsbaserade ramverket kan anpassas till olika program och fonders mål, struktur och innehåll.
- Förslaget att ersätta halvtidsutvärderingen med en förenklad genomföranderapport kan innebära effektivitetsvinster, men riskerar samtidigt att minska det regionala inflytandet och möjligheten att påverka programjusteringar under genomförandet.
- Regionala/territoriella kapitel bör vara obligatoriska i de nationella planerna. Med nuvarande förslag finns en risk att sammanhållningspolitiken nationaliseras i stället för att förbli nära medborgarna genom regionalt genomförande.

Förenkling och regelutformning

Förenklingsarbetet bör utgå från ett användarperspektiv, det vill säga hur regler uppfattas och hanteras av företag, kommuner, regioner och andra aktörer. Målsättningen bör inte enbart vara att minska den administrativa bördan för myndigheter, utan att säkerställa att regelverket är ändamålsenligt och proportionerligt. Regelbördan ska aldrig vara större än vad som krävs för att uppnå lagstiftningens syfte. Ambitiösa politiska mål, såsom klimatneutralitet, cirkulär ekonomi och hållbar omställning, förutsätter effektiva och ändamålsenliga regelverk som inte skapar onödiga hinder för investeringar, innovation och tillväxt.

Glesbefolkade områden

Enligt förslaget ska EU-medlen tilldelas medlemsländerna via så kallade nationella kuvert, vilket innebär att fokus på regionala skillnader försvagas. Förslaget innehåller inte heller någon specifik öronmärkning för nordliga glesbefolkade regioner. Regionen bedömer att budgetförslaget innebär en tydlig nationalisering, där den nationella nivån blir kommissionens primära samtalspartner och därmed får ett avgörande inflytande över hur medlen fördelas mellan olika områden. Regionernas roll försvagas både i utformningen och i genomförandet.

Regionen vill särskilt understryka att en fungerande territoriell politik måste ta hänsyn till den lokala och regionala nivåns specifika förutsättningar, exempelvis långa avstånd, gles befolkning, företagandets villkor och tillgång till riskvilligt kapital. Politiken behöver dessutom bygga på en stark lokal och regional förankring. Subsidiaritetsprincipen och partnerskapsprincipen måste därför säkerställas tydligt i lagstiftningen.

Region Norrbotten föreslår att:

- de nordliga glesbefolkade områdena bör även framöver tilldelas särskilda resurser, i enlighet med nuvarande programperiod 2021–2027. Detta är förenligt med artikel 2 i protokoll nr 6 till anslutningsakten från 1994 för Sverige och Finland.

Indikatorer och resultatuppföljning

Region Norrbotten välkomnar strävan efter en enklare och mer resultatbaserad finansiering. Samtidigt finns en risk att små aktörer och innovativa projekt missgynnas, särskilt i glest befolkade geografiska områden såsom NSPA-området. Det är därför viktigt att uppföljnings- och styrmodeller utformas så att de främjar lärande och utveckling. Ett uteblivet utfall kan vara en del av en lärandeprocess, men blir problematiskt om erfarenheter inte tas till vara i uppföljning och styrning.

Förslaget innehåller flera förenklings- och rationaliseringsåtgärder som bedöms kunna leda till effektivitetsvinster och minskade administrativa kostnader över tid. En central åtgärd är harmoniseringen av utgiftsspårning och prestationsindikatorer genom en gemensam förteckning över interventionsområden och indikatorer. Antalet indikatorer föreslås minska från omkring 5 000 till cirka 1 000, vilket kan stärka jämförbarheten och öka överblicken i uppföljningen.

Region Norrbotten föreslår följande:

- Den prestationsbaserade modellen bör utgå från platsens specifika förutsättningar för att effektivt bidra till EU:s övergripande mål.
- Kommissionen bör beakta risken att indikatorer i det föreslagna prestationsramverket blir mål i sig. Detta kan leda till att kortsiktiga, kvantitativa resultat prioriteras framför långsiktiga effekter och samhällsomvandling.
- Ett nytt resultatramverk bör kompletteras med tydliga regler för mätmetoder samt krav på hög datakvalitet i rapporteringen, eftersom nya typer av indikatorer ställer betydande metodkrav.
- Resultatindikatorer bör utvecklas så att de tydligt speglar effekter på regional nivå. Utan sådana indikatorer försvåras möjligheten att synliggöra resultat och mervärde för lokal och regional nivå, eftersom dessa effekter annars inte fångas i uppföljningen.
- Indikatorerna bör utformas flexibelt och brett så att de kan anpassas till lokala och regionala förutsättningar, alternativt bör medlemsstaterna ges möjlighet att komplettera ramverket med regionalt anpassade indikatorer.
- Uppföljningssystemet bör ta hänsyn till att effekter av investeringar ofta uppstår långsiktigt och inte alltid i direkt anslutning till enskilda projekt.
- De sociala målen bör definieras bredare än i kommissionens förslag, där fokus främst ligger på arbets- och anställningsvillkor. För Norrbotten är även andra sociala dimensioner såsom attraktiva och hållbara samhällen avgörande för fortsatt utveckling och för regionens möjlighet att bidra till Sverige och EU.

- Förslagen om gemensamma interventionsområden och prestationsindikatorer bör ses över. Ett begränsat antal indikatorer som ska omfatta samtliga program riskerar att bli alltför övergripande och därmed svåra att använda för att visa resultat. Regioner har olika förutsättningar och programmens inriktning varierar. Om resultaten inte kan synliggöras blir det samtidigt svårare att motivera fortsatt finansiering.
- Indikatorerna bör anpassas till strukturfondernas syfte. De föreslagna indikatorerna är i flera fall utformade utifrån forskningslogiker som inte är relevanta för dessa program. Indikatorerna bör i stället fokusera på effekter kopplade till exempelvis marknadsnära produkter, tjänster och innovationer, i linje med inriktningen mot företagens behov i den senare delen av TRL-skalan¹

Förvaltning och styrning

Region Norrbotten bedömer att den föreslagna modellen ställer omfattande krav på styrning och samordning. Sverige behöver etablera en ny förvaltningsstruktur för uppföljning, övervakning, rapportering och utvärdering. Detta bedöms ta tid och riskerar inledningsvis att leda till förseningar, vilket kan påverka exempelvis utbetalningar och genomförande.

Region Norrbotten understryker vikten av att den nationella nivån i största möjliga utsträckning implementerar den nya modellen inom befintliga strukturer, såsom nuvarande system (NYPS) och etablerade modeller för medfinansiering. Det bör dessutom säkerställas att modellen inte missgynnar långsiktiga satsningar till förmån för kortare insatser som genererar mer lättmätta och snabbare resultat.

Övrigt Region Norrbotten förtydliganden och medskick till nationell nivå

- ansvarsfördelningen för uppfyllelsen av mål och milstolpar bör ligga på nationell nivå eller programnivå. Ansvar och risk bör inte läggas på projektnivå, även om projekten rapporterar resultat till den nationella nivån.
- Regionerna bör ges reellt inflytande över utformningen av indikatorer, så att dessa speglar resultat som lokal och regional nivå faktiskt kan påverka (utfallsindikatorer, resultatindikatorer samt målvärden).
- Det finns en risk att innovativa och utforskande projekt där syftet är lärande, metodutveckling och stärkt samverkan trängs undan till förmån för projekt med mer förutsägbara och lätt mätbara resultat. Detta kan i sin tur leda till en lägre ambitionsnivå vid fastställandet av indikatorer.
- Regelverket bör anpassas så att det är kompatibelt med de medfinansieringsmodeller som används på lokal och regional nivå, för att undvika parallella regelverk inom samma projekt.

Johannes Sundelin
Ordförande för Regionala utvecklingsnämnden
i Norrbotten

Kontaktperson
Per Erik Andersson- Strateg
070-383 42 81
PerErik.Andersson@Norrboten.se

¹ TRL-skalan (Technology Readiness Levels) används för att mäta en teknologis mognadsgrad och är en standardiserad skala som varje år har utvecklats av NASA. Skalan består av nio nivåer, där TRL 1 är den lägsta och TRL 9 är den högsta, vilket indikerar att teknologin är beprövad och tillgänglig för användning

Bilaga 1 EU-kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordningar för perioden 2028–2034.

Sammanfattning

Den 16 juli presenterade EU-kommissionen sitt förslag till ny långtidsbudget för perioden 2028–2034. Förslaget innebär genomgripande förändringar med en helt ny budgetstruktur där man frångår dagens fondlogik och skapar så kallade mega fonder. Den föreslagna budgetstrukturen innebär fyra pelare/budgetrubriker, bland annat en övergripande europeisk fond där 14 olika fonder slagits ihop (här ingår bland annat sammanhållningspolitiken och jordbrukspolitiken).

I Sverige har regionerna det regionala utvecklingsansvaret enligt lagen (2010:630) om regionalt utvecklingsansvar och har i uppdrag att samordna de regionala utvecklingsinsatserna i respektive region. Detta innebär att regionerna har en viktig roll i genomförandet av EU:s sammanhållningspolitik och Region Norrbotten välkomnar möjligheten att ge synpunkter på EU-kommissionens budgetförslag.

Remissmaterialet är omfattande och Region Norrbotten ger synpunkter på en del av materialet som i högre utsträckning berör regionen:

- Förslag om inrättande av Europeiska fonden för ekonomisk, social och territoriell sammanhållning, jordbruk och landsbygd, fiske och sjöfart, välstånd och säkerhet (COM (2025) 565).
- Förslag om inrättande av Europeiska socialfonden som en del av den nationella och regionala partnerskapsplanen (COM (2025) 558).
- Förslag om inrättande av Europeiska fonden för regional utveckling inbegripet för europeiskt territoriellt samarbete (Interreg) och Sammanhållningsfonden (COM/2025/552).

Enligt förslaget ska EU-medlen tilldelas medlemsländerna via så kallade nationella kuvert vilket innebär att fokus på regionala skillnader försvinner. Förslaget innehåller inte heller någon specifik öronmärkning till nordliga glesbefolkade regioner. Regionen anser att budgetförslaget innebär en tydlig nationalisering där nationell nivå blir kommissionens samtalspartner och avgör hur medlen ska fördelas inom olika områden. Regionernas roll försvagas både vad gäller utformning och genomförande. Regionen vill särskilt understryka att en fungerande territoriell politik måste ta hänsyn till lokal- och regional nivåns specifika förutsättningar, till exempel långa avstånd, gles befolkning företagandets, villkor och tillgång till riskvilligt kapital samt bygga på en stark lokal och regional förankring. Subsidiaritetsprincipen och partnerskapsprincipen måste garanteras på något sätt i lagstiftningen.

Avgörande för den framtida regionalpolitiken är förslaget om ett gemensamt grundläggande regelverk för en övergripande EU-fond under delad förvaltning (NRP-fonden) och Nationella och regionala partnerskapsplaner (NRPP) samt regelverk för EU-faciliteten, COM (2025) 565 final:

- Region Norrbotten är positiva till förslaget att förbättra koordineringen mellan olika fonder och förslaget om ett gemensamt regelverk, men är djupt oroad över förslaget om att inrätta en plan per land. Vi ser en tydlig risk att detta kommer innebära en begränsning av lokalt och regionalt inflytande och en undanträngning av nödvändig finansiering för regional utveckling, till förmån för kortsiktiga nationella politiska mål som inte tar hänsyn till regionala och inomregionala skillnader.

- Region Norrbotten, i likhet med den svenska regeringen, ser kritiskt på avsaknaden av öronmärkta medel för de nordliga glesbefolkade områdena (NSPA). Gleshetsallokering har tilldelats med stöd från artikel 174 i Lissabonfördraget och artikeln 2 i protokoll 6 i Sveriges anslutningsfördrag, som båda erkänner regionens unika strukturella utmaningar. För norra Sveriges del är stödet avgörande för att kunna genomföra investeringar i infrastruktur, näringsliv och samhälle så att länet kan fortsätta utvecklas till gagn för hela EU.
- Öronmärkningen av gleshetsallokeringen för NSPA området är av avgörande betydelse för att hantera norra Sveriges särskilda utmaningar såsom gles befolkning, långa avstånd till större marknader, små lokala skattebaser, begränsade ekonomiska resurser och bidrar dessutom till EU:s och Sveriges utveckling. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget och norra Sveriges strategiska position i det europeiska Arktis, är livskraftiga samhällen i Europas periferi en fråga om säkerhet av betydelse för hela EU.
- Sammanhållningspolitikens grundläggande principer bygger på regionalt och territoriellt inflytande, för att uppnå detta anser Region Norrbotten att regionala och territoriella kapitel i de nationella och regionala planerna ska vara obligatoriska.
- Region Norrbotten stödjer ambitionen om en enklare och mer resultatbaserad finansiering, men vill samtidigt betona vikten av att små aktörer och innovativa projekt inte missgynnas. Detta är särskilt viktigt i nordliga, glesbefolkade regioner med sina specifika förutsättningar, såsom långa avstånd och bristfällig infrastruktur.
- Region Norrbotten vill poängtera att konkurrenskraft bäst uppnås genom att utgå från det lokala- och regionala perspektivet, där lokala samhällen kan bygga vidare på sina styrkor och investera i långsiktigt kapacitetsbyggande, innovation och förnyelse, i linje med EU:s övergripande prioriteringar för konkurrenskraft.
- Region Norrbotten stödjer ambitionerna om att reformer ska komplettera investeringar. För att effektivt möta strukturella hinder för tillväxt och utveckling behöver dock reformerna utformas med hänsyn till lokala och regionala förutsättningar.
- Region Norrbotten vill understryka att sammanhållningspolitiken ger kraft och incitament för norra Sverige att fortsätta utvecklas till gagn för hela EU. Stödet från EU har varit avgörande för att utveckla norra Sveriges ekonomiska struktur, stärka lokala samhällen och öka innovationsförmågan samtidigt som investeringarna bidragit till att stödja EU:s gemensamma prioriteringar. Ett genomförande av EU:s sammanhållningspolitik som liknar Faciliteten för återhämtning och resiliens (RRF) skulle riskera att missa den potential som finns på lokal- och regional nivå.
- Region Norrbotten anser att ur ett demokratiskt perspektiv och för EU:s långsiktiga legitimitet är det av yttersta vikt att lokal- och regional nivå fortsätter att vara en av huvudaktörerna i utformandet av sammanhållningspolitiken. Det nuvarande systemet är inte utan brister, men det utgör en grundpelare som för EU närmare dess invånare. Det gör även att lokala och regionala aktörer inte bara blir utförare av EU-politiken, utan även medskapare som aktivt är engagerade i att skapa och legitimera det europeiska projektet.
- Erfarenheten visar att om inte regionalt utvecklingsansvariga är med i utformningen av program/planer så skapar det problem i genomförandet längre fram. Det nationella programmet är svagt, medan de regionala programmen är mer effektiva när det gäller träffsäkerhet och resultat.

Region Norrbottens synpunkter

Vikten av en väl fungerande sammanhållningspolitik

Sammanhållningspolitiken är EU:s främsta investeringsverktyg för att stimulera ekonomisk tillväxt och sysselsättning på lokal och regional nivå och spelar en central roll i att främja ekonomisk integration på EU:s inre marknad. Det förändrade geopolitiska läget, till följd av Rysslands anfallskrig mot Ukraina, har visat hur viktigt det är med livskraftiga lokalsamhällen som kan stå emot externa chocker samt ett Europa som håller samman. EU:s sammanhållningspolitik utgör i detta avseende ett centralt verktyg för att stärka regionernas ekonomiska strukturer, kapaciteten och innovationsförmågan hos företag och offentlig sektor, samtidigt som det bidrar till EU:s gemensamma prioriteringar.

Säkerhetsläget har satt norra Sverige i ett nytt, strategiskt fokus, där regionens position i det europeiska Arktis – en globalt betydelsefull gränsregion – förstärker dess geopolitiska betydelse. Samtidigt är regionen viktig utifrån EU:s satsningar på grön industriell omställning och det framtida behovet av kritiska råvaror. Den nya situationen kräver en fortsatt stark sammanhållningspolitik som förbättrar människors möjligheter att leva, bo och arbeta i norra Sverige. Detta är viktigt inte bara ur ekonomisk synpunkt utan även en avgörande förutsättning för en säkrare och uthålligare region i en alltmer instabil omvärld.

Den europeiska sammanhållningspolitiken spelar och har spelat en avgörande roll för Norrbottens utveckling. Norrbotten har särskilda utmaningar såsom stora geografiska avstånd, en mycket låg befolkningstäthet, begränsade ekonomiska resurser och en ekonomi som är konjunkturkänslig, beroende av naturresurser och det finns ett stort behov av att diversifiera näringslivet. Därtill bidrar den demografiska utvecklingen med allt större kompetensförsörjningsutmaningar, vilket riskerar påverka både den offentliga välfärden och företagets tillväxt. För att möta dessa utmaningar och samtidigt utnyttja de möjligheter och den potential som finns in länet är sammanhållningspolitiken en central drivkraft.

Synpunkter på förslaget till ett gemensamt grundläggande regelverk/ramförordning för en övergripande EU-fond under delad förvaltning, (COM (2025) 565 final)

Region Norrbotten tycker att det är bra med en strävan mot en enklare och mer resultatbaserad finansiering samtidigt som det finns en risk att små aktörer och innovativa projekt kan missgynnas, detta gäller särskilt för glesa geografiska områden såsom NSPA-området. Ett misslyckande kan ibland vara en lärande erfarenhet, men blir ett verkligt misslyckande om man inte drar lärdom av det.

Region Norrbotten ser dock en stor risk för minskat regionalt inflytande och anser att regionala/territoriella kapitel bör vara obligatoriska i de nationella planerna, med nuvarande förslag finns risken att sammanhållningspolitiken nationaliseras i stället för att vara i närheten av medborgarna på regional nivå. EU:s regional- och socialfondsprogram inklusive Interreg är de avgörande finansieringskällorna i det regionala utvecklingsarbetet.

Det måste finnas starka garantier för ett genuint partnerskap där EU-, nationell- och regional nivå samverkar i både framtagning och genomförande av sammanhållningspolitiken i nästa programperiod. En platsbaserad politik anpassade till nationella, regionala och lokala förhållanden där lokal- och regional nivå involveras skapar ett regionalt engagemang och inflytande som är centralt för att kunna mobilisera projektägare, partners och finansiering. En nära dialog med lokal och regional nivå samt smart specialisering måste vara utgångspunkten. Hur kommer regeringen att säkerställa regionalt inflytande och involvering i programmering och genomförande dvs genom hela processen? Det måste finnas bindande skrivningar om regional nivåns roll och deltagande i förordningen. Särskilt viktigt är att partnerskapsprincipen upprätthålls, med krav på ett brett deltagande och ett reellt

inflytande för den lokala och regionala nivån så att principen om flernivåstyrning uppnås. För att uppnå detta måste det finnas en lag eller ett förordningsstyrt regelverk som garanterar regionernas inflytande.

Region Norrbotten anser:

- Att NRPP-planerna ska programskrivas, implementeras och genomföras på regional och lokal nivå. En platsbaserad utgångspunkt där regionala/territoriella kapitel i NRPP ska vara obligatoriska.
- Att regioner ska involveras i utformningen av NRP-planerna för att säkerställa att politiken genomförs på ett effektivt och träffsäkert sätt.
- Att partnerskap ska tillsättas på regional nivå så att insatser tar avstamp i och möter lokala och regionala behov.
- Att det ska finnas en lag eller ett förordningsstyrt regelverk som garanterar regionernas inflytande.

I förslaget finns det inga öronmärkta medel för nordliga glesbefolkade områden (NSPA), dessa medel är av avgörande betydelse för att hantera norra Sveriges särskilda utmaningar såsom gles befolkning, långa avstånd till större marknader, små lokala skattebaser och begränsade ekonomiska resurser. Mot bakgrund av det försämrade säkerhetsläget och norra Sveriges strategiska position i det europeiska Arktis, är livskraftiga samhällen i Europas periferi en fråga om säkerhet av betydelse för hela EU. Dessa medel är även avgörande för norra Sveriges möjligheter att fortsätta med samt utveckla näringar som är avgörande för Sveriges och Europas konkurrenskraft. Region Norrbotten vill att det i förslaget till kommandet långtidsbudget finns med:

- Öronmärkta medel för de nordliga glesbefolkade regionerna med stöd från artikel 174 i Lissabonfördraget och artikel 2 i protokoll 6 i Sveriges anslutningsfördrag, som båda erkänner regionens unika strukturella utmaningar.

Synpunkter på förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska fonden för regional utveckling inbegripet för europeiskt territoriellt samarbete (Interreg), (COM (2025) 552)

Region Norrbotten anser att gränsöverskridande samverkan och Interreg-programmen är viktig komponent för regional utveckling eftersom de skapar möjligheter att möta gemensamma utmaningar och utnyttja styrkor över nationsgränser. Genom att regioner samarbetar kan resurser, kompetens och innovation delas, vilket stärker konkurrenskraften och gör det möjligt att genomföra projekt som annars vore svåra att finansiera lokalt. Interreg fungerar som en katalysator för att bygga nätverk mellan företag, akademi och offentlig sektor, vilket främjar både ekonomisk tillväxt och social integration. På så sätt blir gränsöverskridande samverkan inte bara ett verktyg för att lösa problem, utan också en strategisk nyckel för att skapa långsiktig attraktionskraft och livskraft i regionerna.

Region Norrbotten anser att det måste säkerställas att regionerna får inflytande över vilka gränsregioner som ska ingå i samverkan och hur Interreg-programmen ska utformas.

Synpunkter på förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Europeiska socialfonden som en del av den nationella och regionala partnerskapsplanen (COM (2025) 558)

Region Norrbotten vill framhäva vikten av att Europeiska socialfonden (ESF) i kommande budgetperiod får ett tydligt fokus på att koppla samman individ, organisation och struktur på regional nivå. Den stora efterfrågan på kompetens i norra Sverige, kombinerat med den låga arbetslösheten, innebär att insatser som enbart riktar sig mot att integrera personer utanför arbetsmarknaden, eller

kompetensutveckling av befintlig personal, inte kommer att räcka för att tillgodose behoven. Det krävs därför ett mer strukturellt tillvägagångssätt för att identifiera, attrahera, rekrytera och behålla arbetskraft.

För att säkerställa en positiv samhällsutveckling i Norrbotten är det avgörande att regionens attraktionskraft ökar så att en mångfald av individer lockas att flytta till och bosätta sig i länet. Detta är särskilt viktigt för att möta de pågående historiska etableringarna och investeringarna, samt för att hantera den generationsväxling som sker. Det är mot denna bakgrund viktigt att ESF i kommande budget skapar stora förutsättningar för kapacitetsförstärkning såsom i område D i nuvarande program (ESF programmet för Övre Norrland).

- Behovet av regionalt och lokalt perspektiv på demografiska utmaningar medför att det bör bli obligatoriskt att i särskilda kapitel i de nationella och regionala partnerskapsplanerna adressera demografiska utmaningar.
- Regionen understryker återigen vikten av regionala/territoriella kapitel, då de demografiska utmaningarna ser olika ut för landets olika regioner.

Avslutande reflektioner

När det gäller det nuvarande regelverket för att ta fram regionala program, såsom europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) för varje NUTS-2-område, konstateras att det inte finns något tvingande krav på att sådana program måste utarbetas på regional nivå. Detta skapar en osäkerhet kring den regionala dimensionen i genomförandet av EU:s sammanhållningspolitik.

Genom att regelverket medger full flexibilitet för staten att själv avgöra hur sammanhållningspolitikens finansiering ska användas, finns en risk att medlen styrs utan tillräcklig koppling till regionala behov. Ett liknande exempel är hur regeringen hanterade den sociala klimatplanen, där stödet blev en elbilspremie. Ett annat exempel är Fonden för rättvis omställning, där stödet i huvudsak gick till stora företag. I dessa fall hade resurserna i stället kunnat riktas till små och medelstora företag samt till kommuner, för att stödja deras anpassning till de förändringar som uppstår när stora företag ställer om. Detta hade kunnat ge bredare samhällsnytta och stärkt den lokala utvecklingen.

Region Norrbotten ser med stor oro på att möjligheten att ta fram regionala program riskerar att försvagas eller helt utebli i kommande programperioder. En sådan utveckling skulle kunna leda till:

- Minskad regional anpassning av insatserna
- Försämrade effektivitet i genomförandet
- Ett försvagat regionalt inflytande över prioriteringar och resursfördelning

Mot denna bakgrund föreslår Region Norrbotten att:

- Det nya regelverket för ERUF, ESF och liknande program tydligt ska ange att regionala program ska tas fram på NUTS-2-nivå, av de berörda regionerna.
- Regionala program bör utgöra ett centralt verktyg för att säkerställa att EU-medel används på ett sätt som är anpassat till de specifika behov och förutsättningar som råder i olika delar av landet med syfte att uppnå EU:s och Sveriges långsiktiga mål, exempelvis stärkt konkurrenskraft och minskat fossilt beroende.
- En stärkt regional nivå i programarbetet bidrar till ökad legitimitet, bättre måluppfyllelse och ett mer effektivt nyttjande av tillgängliga resurser.

Prestationsbaserad modell

En prestationsbaserad modell är ett intressant arbetssätt för att följa upp huruvida uppsatta mål uppnås. I det förslag som nu diskuteras, där EU:s fonder får en prestationsbaserad logik, är det avgörande att den nationella nivån säkerställer att regelverken för EU:s fonder och den nationella medfinansieringen är kompatibla. Det

kommer att innebära en utmaning för projektägare att hantera två olika regelverk där EU:s medel är resultatbaserade, medan den nationella medfinansieringen är kostnadsbaserad.

En annan viktig fråga är hur Sverige ska kunna koppla insatserna i planerna till de landspecifika rekommendationerna. Exempelvis är en icke fungerande bostadsmarknad och hushållens höga skuldsättning problem som inte kan adresseras inom ramen för det nationella reformprogrammet (NRPP). Vad kan en region göra åt hushållens skuldsättning är ett nationellt problem, exempelvis genom att sätta gränser för hur mycket skulder ett hushåll får ha. Det är inte sammanhållningspolitiken som ska lösa detta.

Region Norrbotten föreslår:

- Att en prestationsbaserad modell måste utgå från platsens förutsättningar för att kunna bidra till att uppnå EU:s målsättningar.

EU-kommissionens förslag om att höja flexibilitetsbeloppet till 25 procent

Det är positivt att EU vill ha möjlighet att omfördela budgeten vid kriser, såsom under covid-pandemin. Den typen av flexibilitet är viktig för att snabbt kunna möta nya samhällsutmaningar. Samtidigt bedömer Region Norrbotten att EU-kommissionens förslag om att höja flexibilitetsbeloppet till 25 procent (från dagens 10 procent) som alltför högt. En så stor andel riskerar att minska den direkta tilldelningen av medel till regionerna, vilket särskilt påverkar områden med stora strukturella utmaningar. Region Norrbotten föreslår följande:

- Att flexibilitetsbeloppet bör vara max 10 procent.